

# Samgonguskjalið

## Politisk settningur:

Fólkaflokkurin, Tjóðveldisflokkurin og Sjálvstýrisflokkurin eru samdir um at skipað politiska samgongu á løttingi og at skipa landsstýri.

## 1. Ríkisrættarliga støðan

### Samgongan staðfestir:

\* at føroyingar eru tjóð og at Føroyar eitt land, og at politikkir samgongunnar verður at fremja henda suverenitet í verki

### Samgongan er samd um:

Uppskot verður lagt fyri løttingi og samtykt í 1998, sum skal fremja henda suverenitet í verki og staðfestir:

\* at løttingið hevur heimild til, at gera sáttmála við donsku stjórnina um ríkisrættarligu støðuna og at tingið hevur heimild til at siga sáttmálan upp.

\* at tað bert er gjøgnum sín demokratiska umboðsstovn, Føroya Løgting, at Føroya fólk kann seta eina grundlóg í gildi fyri Føroyar.

### Samgongan fremur hesi stig:

I. Farið verður undir samráðingardag við donsku stjórnina í tingsetuni 1998 um føroysk-donskt viðurskipti við tí endamáli, at Føroyar verða sjálvstøðugar (suverener).

Føroyskur heimarrættur verður staðfestur frá 1. januar 1999.

Ein sáttmáli verður gjørdur, sum leggur fast framtíðar samstarvið millum Føroya og Danmark í útbygvingar-, heilsu-, uttanríkis- og rættarmálum.

Málsøki eiga at kunna útdelegast til danska ríkið at umsita og sáttmálin kann umfata felags kongahús, felags gjaldroyra og felags skyldur og rættindi hjá føroyskum og donskum ríkisborgarum búsettir hjá hvørjum øðrum, men føroyingar verða fritíknir fyri herskyldu.

Tá ið sáttmálin millum Føroya og Danmark er gjørdur og samtyktur á Føroya Løgtingi, verður hann lagdur til fólkakrøvdu.

II. Føroya løgting samtykkir í komandi tingsetu (1998) lóg um at seta grundlógarnavnd, ið skal gera uppskot til føroyska grundlóg.

Tá grundlógin er samtykt á løttingi, fer hon til fólkakrøvdu í seinasta lagið ár 2000.

III. Farið verður undir at fáa øll málsøki undir føroyskt lóg-gávu- og umsitingarvald. Arbeitt verður fyri, at danski Tjóðbankin eins og Figgjar-ettirlitið hava fráboðanarskyldu til Føroya landsstýri viðvíkjandi føroysku peningastovnunum.

## 2. Búskaparligir og figgjar-arligr karmar.

Figgjarlig og búskaparliga verður gjørt upp við Danmark, har stóða verður tikin til, hvussu uttanlandsskuldin verður afturgoldin og heildarvæitingin kann minskast bertur eitt ávíst áramál, samstundis sum avtala verður gjørd millum donsku stjórnina og landsstýrið um eina varliga figgjar- og búskaparliga tillaging.

## 3. Bankamálið

Bankamálið og kravið um endurgjald fyri keypið av Føroya Banka verður avgreitt sambært tilmelunum hjá serfrøðingunum til landsstýrið.

## 4. Figgjar- og búskaparmál

Grundstøðið undir búskapinum er framleiddsluviðrið í landinum. Politiska endamálið við figgjarpolitikkinum er \* at geva øllum borgarum javnbjóðis møguleikar \* at vælferðin hjá føroyingum verður ment \* at samfelagnum verður tryggjað eitt sunt støði fyri sjálvsmenting og búskaparligu sjálvbjargni \* at javnvæðing verður millum privat og alment fyrirtakssemi og lögur

Rikin verður ein varin og ábyrgdarfullur búskaparpolitikkur.

Miðað verður eftir at linka skatta- og avgjaldstrýstið á húsarhald og framleiddslu, so at kappingarførið vinnulívsins batnar og megnar at bera felags húsarhaldi.

## 4. Skatta- og tollmál

Skattalóggevan skal ikki darva virkshugin, men skal eggia til vinnuligt fyrirtakssemi. Arbeiddið fram móti einari brutto-skattaskipan heldur fram. Mál-ið er ein so høg skattafri grundaruppheidd sum møgulegt og so lágt skattatryst sum møgulegt.

Lagt skal vera upp fyri, at lágtinntøkur og barnaríkar familjur verða ikki fyri vanbyti.

Hjún har annað hevur alla innihúðuna, verða at javnstilla við hjún, har bæði hava innihúð.

Grundaruppheiddin í fólkapensjónini verður skattafri.

Meirvirðisgjaldsskipanin verður framhaldandi endurskodað, so hann gerst lutfalsliga biligari og kemur í betri javnvæðing við vinnuliga sektin.

## 5. Almenna fysisitingin

Til tess at tryggja eina væl-virkandi almenna fysisiting og almennar stovnar, má bygnadurin endurskodað og rationaliserast, so hann gerst lutfalsliga biligari og kemur í betri javnvæðing við vinnuliga sektin.

Fyrisitingarliga lógaverkið verður endurskodað, so umsit-ingin av øllum málsøkjum verður einfaldari og lagað til tær í føroyska samfelagnum.

I samstarvi við arbeiddi við nýggjum kommunubygnaði, verða partar av almenna sektorinum lagdir nærri borgarunum, har hetta umsitingarliga ber til.

## 6. Vinnuligir karmar

Vinnulívspolitikkurin verður at leggja í tryggar karmar, so vinnulívið fær umstøður at mennast til at bera føroyska samfelagið.

Landsstýrið orðar ein greiðan vinnupolitikk og ger langtíðarætlanir í samráði við vinnufeløg, ráðgevingarstovnar og figgjarstovnar.

Tað almenna skal reka ein halgdóðan búskapar-, figgjar-, skatta-, menningar- og umhvørvispolitikk.

Útbúgving, gransking, samferðsla og samskipti, veiðivatnir og onnur lond og marknaðaragongd skulu lagast eftir hesum málsetningi. Innan hesar karmar skal vinnan mennast á marknaðarbúskaparligum burðardýggum grundarlagi.

## 6.1 Fiskivinnupolitikkur:

Lóg um endurnýggjan fiski-floans - herundir útróðrarflotan - verður sett í gildi. Ein greiður fiskivinnupolitikkur verður orðaður, eisini fyri menning av fiskiðnaðinum á

landi og marknaðaragongd.

Dentur verður lagdur á økis-menning, arbeidsumhvørvi, góðskukrøv og hagreiðingar-skipanir.

Færðernes Realkreditinstitút verður yvirtikið.

Virkað verður fyri at stovna eitt útlutningsráð.

Fiskastovnarir undir Føroyum skulu gagnnýstast skynsamst sum varandi grundarlag undir føroyska búskapinum. Teir stovnar, ið flotin hevur atgongd til, skulu gagnnýstast við neyðugum varsemi eftir til-mæltum fiskidøgum og kvotum, so teir geva sum mest íkast til búskapin. Fiskastovnum, sum eru ovurveiddir, verða veittir møguleikar at menna seg.

Hildið verður fast við økis-fríðingarpolitikk.

Stødd og røtt samanseting av veiðiflothanum má lagast eftir hesum møguleikum og verður best tryggjað við, at fiskidagar og kvotur verða so umsetlig sum gjørligt.

Undantikin er tó útróðrar-flotin undir 15 tons.

Arbeitt verður fyri, at meiri fiskur verður virkaður í Føroyum.

## 6.2 Adrar vinnur

Ein langtíðarpolitikkur verður orðaður fyri ferðavinnu, landbúnað, heimaðnað og menning av nýggjum vinnum við serligum atliti at kunningar-tøkni.

Lógirnar um telduskráir verða dagfjórðar.

Almennur stuðul skal bert veittast sum tíðaravmarkaður ígongdsetarastuðul/lógustuðul við greiðum almennum krøvum og reglum fyri nýtsluna.

Lóg um broyting í FAS-skipanini má fáa gildi skjótast.

Skipasýnið verður yvirtikið. Landbúnaðurin skal styrkjast við tí høvudsamamáli, at Føroya gerast mest møgulegt sjálvbjargnar við landbúnaðar-vörum. Virkast skal fyri, at øll landbúnaðarjörð verður gagn-nýtt.

Jarðarlóggevan verður endurskodað, so hon gagnar smærnu plássinum, og um-støðurnar fáa festibøndum verða greiðari.

## 6.3 Útjaðarin

Besta grundarlagið undir sam-felagnum er virksemi og trivnaður á øllum plássum í land-inum. Útjaðarin er í teini serligan støðu. Samgongan er samd um, at neyðugt er at fremja verulig tilfær, um útoyggjum og smáplássum skal vera liv lagað.

## 6.4 Framtaksgrunnur

Viðtøkurnar fyri Framtaks-grunnin verða endurskodaðar við tí endamáli, at grunnurin í størri mun skal menna nýggjar vinnur og fremja økismenning eftir handilsligum fortreytum.

## 6.5 Føroyar og ES

Nýggi samstarvsavtala skal gerast við ES, sum tryggjar samstarv og marknaðaragongd, men heldur fast við fullt ræði á náttúrufrúlfinginum á sjóvi, landi og í undirgrun-di. Viðurskiptini við ES byggja á løgtingssamtyktina frá 1974, sum sigur, at Føroya skulu standa utanfyri ES.

Stig skulu takast til at menna marknaðarsamstarv millum Føroyar, Grønland, Island, Noreg og Russland til tess at standa sterkari í atvegis ES-marknaðinum.

Niðanfryi prenta vit samgonguskjalið, sum skal verða grundarlagið undir samstarvinum millum teir trýggjar flokkarnar í sjálvstýrissamgonguni Tjóðveldisflokkinn, Fólkaflokkinn og Sjálvstýrisflokkinn.

## 7. Arbeidsmarknaðarmál

At minka um arbeidsløysið verður skattatrystið lækkað, so tað loysir seg betur at arbeidda, og betri lønsemi kemur í vinnuna.

Í samráði við partarnar á arbeidsmarknaðinum verður hildið fram við arbeiddum at gera eina skipan, sum kann loysa trætur á arbeidsmarknaðinum so skjótt tær koma í.

Lóggeva um arbeidsumhvørvi verður endurskodað saman við røttunum á arbeidsmarknaðinum.

## 8. Familjumál

Familjan er kjarnin í samfelagnum.

Kannað verður, í hvønn mun ansingarsuðul kann fylgja barninum.

Spurningurin er barnaansing kring landið verður tikin upp.

Virkað verður fyri, at part-tíðar starv verður vanligari á arbeidsmarknaðinum.

Barnafrádrátturin í lands-skatturin verður hækkaður. Bøtt verður um figgjarlaga, har annar forsyrgjarin fellur frá.

Arbeitt verður fyri at avmarka talið á fosturkøsum við betri ráðgeving.

Rikin verður ein rúsevnis-politikkur, sum hevur til endamáli at fýrbyrgja og minka um rúsevnismissnýtsluna.

## 9. Almanna- og heilsamál

Føroysk almannaalóggeva skal lagast til føroyskan tór og føroysk viðurskipti við serligum atliti til nýggja kommunubygnað. Endamálið er, at avgerðirnar og málsviðgerin skulu takast so nær borgarunum sum gjørligt.

Trupulleikarnir á barna-garðs- og røktarheimsøknum skulu loysast í samstarvi millum land og kommunur.

Heilsuverkið krevur lögur og menning. Ein greiður heilsu-politikkur verður orðaður við tí endamáli at bota um fýrbyrgjandi heilsurøktna og at skapa trygg viðurskipti innan heilsurøktna. Ein rafesting verður gjørd fyri lögurnar á sjúkrahúsum.

Heimarrátskipanin verður skipað sum døgnrøktartænasta. Samstarvið við Ríkissjúkra-húsið o. a. heilsustovnar í grannalondunum verður betur samskipað. Landssjúkrahúsið og Klaksvíkar Sjúkrahús verða útbýgd sum ætlað.

Pensiónsøkið er afturdrátt og verður tikið til viðgerar. Endamálið er at øllum verður veitt ein trygg og rættvis eftir-løn. Nevndin, sum er sett at kanna pensiónsøkið ger arbeiddi sitt liðugt og úrslitið verður viðgjørt í samgonguni og neyð-ug stig fram.

Arbeidsloysið er framvegis stórt kring landið. Arbeitt verður við tilfær, so sum aktiv-eringsætlanum, útbúgvingar-ætlanum o. ø. til tess at forða fyri varandi arbeidsløysi.

Ein greiður íbúðarpolitikkur verður rafestur. Alternativt íbúðarmøguleikar skulu skapa-st kring landið í samstarvi millum landið og kommunur, bæði sum kommunalar/privatar leigubúðir, lutafelags-búðir, eldraðubúir, íbúðir til rørlu- og menningararnað, undgómshúðir o. a.

Umstøðurnar hjá rørlu- og menningararnaðum skulu betrast við eitt ætlan fyri at menna bústaðar-, starvs-, frí-

tíðar- og samferðslumøguleikar og tryggja tey grund-leggjandi korini í øllum sam-felagsviðurskiptum.

## 11. Mentan og útbúgving

Útbúgving av undgómum má byggja á kristna, føroyska mentan. Gjörð verður ætlan fyri útbúgvingarverkið við at-liti til framtíðar útbúgvingar, samskipanir og rationaliseringar.

Fólkaskúlin, miðnáms- og tær hægri útbúgvingarnar skulu styrkjast at fylgja tekni-ligu samskiptismenningini.

Møguleiki skal vera fyri frí- og eftirskúlam.

Føroya eiga at mennast í altjóða gransking- og útbúgvingarhøpi. Vinnuskúlnar verða styrktar til nýggjar avbjóðingar. Innan marknaðar-føring, innan tekniska økið og innan lærugreinin, sum eru neyðugar í komandi oljuvinnuni.

Lógin um lestrarstuðul verður dagfjórð. Føroyar verður ein útbúgvingarpolitikkur, sum eggjar undgóm at mena sær útbúgving eisini uttan fyri Norðurlond.

Ein greiður mentanarpoli-tikkur verður orðaður við støði m.ø. mentanarlíttinum og byrgt eitur at verða fyri harð-skapi og síðspillu.

Á fjølmíðlaðinum eitur føroyska tilfarið at styrkjast.

## 12. Umhvørvismál

Umhvørvispolitikkurin verður styrktur. Meginreglan skal vera, at burðurbeining og umhvørvisvernd áliger tí dálk-andi partinum.

Upplysing og tiltøk til nátt-úra- og umhvørvisvernd verða fram.

Føroyar skulu í altjóða høpi stríðast móti dálking frá stóru ídnaðarøkjunum á meginland-inum.

Brennievni, sum hava minsta skaðliga áriníð á umhvørvið, fáa framhjárætt við lægri avgjald.

Umhvørvis- og matvørlu-lóg-in verða endurskodaðar.

## 13. Samferðslu- og sam-skiftismál

Landsstýrið hevur skyldu at tryggja hóskaðni ferða- og flutningssamband millum tey ymsu plássini í Føroyum.

Samgongan ásanar, at ferða- og flutningssamband hevur álstanar týðning fyri vinnumøguleikar og trivna í landinum.

Raðfesting av lögum á samferðsluøknum verður framd sambært figgjar- og búskapar-orðu landsins.

Hildið verður fast við fløgu-ætlan at seta 20 mio. kr. um árið í grunn til fast samband um Vestmannasund næstu fyra árin.

Grunnurin fær heimild at upptaka lán og krevja inn bummpening.

Kanningar í samband við farleiðina um Leirvíkstjørð halda fram. Arbeiddi at byggja nýtt skip til Sandoyinna verður gjørt. Samferðslan við Suðuroynna verður dagfjórð beinan-vegin. Eisini verður loftvegis sambandið við fløgfar kann-að.

Støða teirra røslutarnu verður havd í huga, tá ið ný-íløgur/abøtur í samferðsluskip-anini verða gjørðar.

Kannað verður um rational-

iseringar kunnu gerast í samferðslukervinum. Uppgávur kunnu bjóðast út til privatar at røkja, har hetta gevur figgjar-ligan og tænastuligan fyrimun.

Flutningur av farmi og fólk millum Føroya og útland má leggjast í eina tryggja legu, sum er nøktandi fyri allar partar.

## 13. Kommunumál

Kommunulóggevan verður nú-tímansgjørð. Kommunala sjálvsræðið og ábyrgdin skulu styrkjast við greiðari skilnaði millum lands- og kommunu-uppgávur. Í hesum sambandi verður ætlanin fyri miðfyrir-itingina endurskodað við tí endamáli at flyta tænastuna nærri borgarunum.

## 14. Oljuvinnan

Landsstýrið ger uppskot til, hvussu møgulegar inntøkur av ráevnum í undirgrundi skulu umstíðast og brúkast.

Admálíð er, at ein møgu-lig komandi oljuinntøka til landskassan ikki avlagar bú-skapin.

Tryggjast skal, at eitt kom-andi leitingarumfar og ein møguleg oljuvinnan, fyrst og fremst verður grundarlagið undir at menna førleikan í fø-roysku vinnuni í altjóða høpi, so hon kann tillaga seg broyt-ingar og menna nýggjar inn-tøkumøguleikar.

Spurningurin um almennar fløgur í sambandi við oljuvinnu verður tikin upp og viðgjørður millum landsstýrið og komm-unum.

Strongt verður á til tess at finna eina samráðingarloysn á marknatrætni við Bretland um undirgrundarmarkid skjótast gjørligt.

## 15. Uttanlandssamstarv

Arbeitt verður fyri at Føroyar fáa sjálvstøðuga umboðan í ST. Politiskt, handilsligt, vinnuligt og mentanarligt samstarv verður styrkt við onnur lond við serligum denti á samstarv við aðrar smátjóðir. Føroyar fáa sjálvstøðuga umboðan í Norðurlandaráðinum. Økt samstarv um at umsita felagstilfeingi í Norðuratlantskavi skal fást í lag millum Føroyar, Grønland, Island, Noreg og Russland, sambært løgtingssamtykt 1996.